

UOT 82; 82 (091)

**NƏRİMAN NƏRİMANOVUN “NADİR ŞAH” TARİXİ FACİƏSİNDƏ
HAKİMİYYƏT EHTİRASI VƏ ATA MƏHƏBBƏTİ****A.H.ZƏKİYEVƏ****Bakı Dövlət Universiteti
aygunzakiyeva@bsu.edu.az**

Azərbaycan tarixinin qüdrətli fəthlərindən biri kimi tanınan Nadir şah Əfşarın sərkərdəlik fəaliyyəti və şahlıq dövrü daim araşdırmaçıların diqqət mərkəzində olmuş, haqqında çoxsaylı tarixi tədqiqatlar və bir neçə bədii əsər yazılmışdır. Azərbaycan ədəbiyyatında Nadir şahla bağlı ilk ədəbi nümunənin müəllifi olan görkəmli ədib Nəriman Nərimanov eyniadlı pyesi ilə həm də ədəbiyyatımızda tarixi faciənin əsasını qoymuşdur. Əsərini bədiilik və tarixilik prinsipi əsasında quran dramaturq bəzi məqamlarda hadisə və obrazları tarixdəkindən fərqli, lakin inandırıcı şəkildə verə bilmişdir.

“Nadir şah” pyesindən bəhs edən ədəbiyyatşünaslar əsərdə qoyulan bir sıra problemlərlə yanaşı, Nadir şahın oğlu Rzaqulu ilə münasibəti məsələsinə də toxunmuşlar. Fikrimizcə, ata və oğul münasibətləri əsərdə təsvir olunan hadisələrin dramatik yekununun vurulmasında bilavasitə rol oynayır. Bu baxımdan Nadir şah obrazının hakimiyyət ehtirası və ata məhəbbəti kontekstində təhlili maraq doğurur. Rzaqulunun faciəsi Nadir şah hakimiyyətinin qanunauyğun sonunun səbəblərindən biri kimi qiymətləndirilir.

Açar sözlər: Nadir şah, tarixilik, ata və oğul, övlad tərbiyəsi, ata məhəbbəti, faciə

Nadir şah Əfşar dünyanın haqqında ən çox danışılan, araşdırma aparılan hökmdarlarından biridir. Təsadüfi deyildir ki, hələ sağlığında onun həyatı, sərkərdəlik və hökmdarlıq fəaliyyəti yalnız tarixçilərin deyil, müasirlərinin də diqqətini cəlb etmiş, hökmdar haqqında o dövrdə İrana səfər etmiş Holland taciri Con Harvey, Nadirin həkimi olmuş fransız Bazen və başqaları da müxtəlif məlumatlar vermişlər. Tarixçilər Nadir şah haqqında danışarkən iki mühüm mənbəni xüsusi qeyd edirlər ki, bunlardan biri Məhəmməd Kazım Mərvinin “Aləm-Ara-ye Nadiri”, digəri isə Nadir şahın tarixçisi Mirzə Mehdi xan Astrabadinin “Tarix-e Cahanqoşa-ye Naderi” əsəridir. Son illərdə də Nadir şah haqqında istər Şərq, istərsə də Qərbdə bir çox tədqiqat əsərləri yazılmaqda davam edir, onun şəxsiyyətinin və şahlıq fəaliyyətinin bu vaxta kimi məlum olmayan yeni cəhətləri üzə çıxarılır, təhlil və tədqiq edilir.

Nadir şah əzəməti ilə tək-cə tarixçilərin deyil, eyni zamanda, söz sənətkar-

larının da diqqətini çəkmiş, onunla bağlı hadisələr müxtəlif tarixi əsərlərə mövzu olmuşdur. Nadir şahla əlaqədar olan hadisələri ilk dəfə bədii ədəbiyyata gətirən Nəriman Nərimanov tarixi gerçəklik və bədii həqiqətlər vəhdətində onun parlaq obrazını yaratmağa nail olmuşdur. “Nadir şah” əsərinin məzmunundan görünür ki, müəllif bu pyesi yazarkən tarixi mənbələri dəqiqliklə öyrənmiş, bununla belə, məqsədi Nadir şahın tarixini yazmaq deyil, əksinə Nadir şahın yaratdığı tarixi bədiiləşdirmək olmuşdur. Sonralar feodal-patriarxal İranın tarixi keçmişininin müasirlik aspektindən işıqlandırılması ənənəsi Ə.Haqqverdiyev tərəfindən uğurla davam etdirilmiş, “Ağa Məhəmməd şah Qacar” pyesində daha qüvvətli bədii əksini tapmışdır.

N.Nərimanov əsərində tarixi faktlara əsasən sadıq qalsa da, bəzi obraz və hadisələrin təsvirində təxəyyül gücündən məhərətlə istifadə etmişdir. Belə ki, pyesdə Səfəvi hökmdarı Sultan Hüseynin dövlət idarəçiliyində zəifliyi, Nadirin özbəklərlə vuruşu, oğlu Rzaqulunun gözlərini çıxartdırması, sui-qəsd nəticəsində öldürülməsi kimi məqamlar tarixlə səsəşsə də, əsas qəhrəmanının quldurluqla məşğul olması, dayısının məsləhəti ilə bu yoldan dönərək vətən və millət uğrunda qılınc çalması, həyat yoldaşının Birabil xanın qızı Gülcəhan xanım olması, Nadirin, oğlunun yoldaşları tərəfindən qətlə yetirilməsi və s. müəllifin yaradıcılıq əzminin məhsuludur. Bu da təbiidir. Çünki tarixi mövzulu əsər tarixi salnamə deyil, belə əsərlərdə yazıçı tarixi faktlara sərbəst yanaşaraq o dövrdə baş verən hadisələri olduğu kimi əks etdirməyə bilər. “Yazıçının tarixi mövzuya müraciət edərkən qələmə aldığı tarixi konflikt bədii konfliktlə üst-üstə düşməyə bilər. Məsələnin mahiyyəti ədibin tarixi konflikti təsvir etməsində deyil, onu hansı bədii konflikt relsinə keçirməsindədir” [3, 40].

Məlumdur ki, N.Nərimanov dünyagörüşünə görə maarifçi olmuşdur. O, bədii əsərlərində də bu estetikadan çıxış edərək irəli sürdüyü problemlərin bədii həllində maariflənmənin başlıca rolunu nəzərə çatdırmışdır. Bu baxımdan əsərdə müəllifin övlad tərbiyəsi ilə bağlı fikirləri xüsusilə diqqəti cəlb edir. Ataya xas keyfiyyət və xüsusiyyətlərin məhz tərbiyə vasitəsilə oğula ötürüldüyünü Nərimanov qəhrəmanının timsalında belə ifadə edir: Nadir atası İmamquluverdidən görüb-götürdüyünü oğlu Rzaquluya mənimsətmək istəyir, Rzaqulu isə öz növbəsində atasının yolu ilə gedib onun kimi ad çıxarmağı arzu edir. “Hər şey tərbiyə ilədir. İnsana necə tərbiyə verərsən, elə də olar” [6, 103] – pyesdə iki yolçunun dialoqunda ifadə olunan bu fikir övladın şəxsiyyət kimi yetişməsində tərbiyənin əhəmiyyətini xüsusi qiymətləndirən dramaturqun maarifçi dünyagörüşünü əks etdirir.

Pyesin ikinci məclisində Nadirin oğlu Rzaqulunun əlinə silah almasından dərin narahatlıq hissi keçirən həyat yoldaşına etiraz edərək “...Sən nə danışırsan, övrət? Oğul gərək atasına oxşasın, hərəgah Rzaquluda məndə olan hünər olmasa, ona mən oğul deyərəm? Çox əcəb edir ki, indidən tədarükünü görür. Mən atamın yerini tutan kimi, o da gərəkdir ki, mənim yerimi tutsun” [6, 118] deməsi əsərdə mühüm yer tutan ata-oğul münasibətlərinə də aydınlıq gətirir. Ümumiyyətlə, faciədə qoyulan başlıca problem hakimiyyət məsələsi, ön plana çəkilən surət şah obrazı olsa da, etiraf etmək lazımdır ki, Nadirin ata

obrazı şah obrazı ilə müqayisədə daha qüvvətli alınmışdır.

Əsər boyu Nadiri gah yolkəsən quldur, gah doğma torpaq uğrunda döyüşən cəsur sərkərdə, gah müstəbid və islahatçı şah kimi təqdim edən müəllif eyni zamanda onu sadıq ailə başçısı və ata kimi də xarakterizə edir. Pyesin məzmunundan aydın olur ki, Nadir, Birabil xanın qızı Gülcahan xanımla evlidir və bu izdivacdən Rzaqulu adlı oğlu var. Onu da qeyd edək ki, “Nadir şahla bağlı çap olunan ailə şəcərələrində onun yalnız 4 xanımının adı göstərilmişdir” [7, 601]. Nadir şahın birinci xanımı Əbivərd hakimi Babaəli bəyin qızının mənbələrdə adı verilməmiş, ondan olan oğlu Rzaqulu Mirzə isə Nadirin ilk övladı kimi göstərilmişdir. Nadirin Rzaquluya olan güclü məhəbbətinin bir səbəbi də, şübhəsiz, onun ilk övlad olması ilə bağlı idi.

Tarixi qaynaqlarda Nadir şahın övadlarının sayının çox olduğu vurğulanır və yalnız oğlanlarının adı çəkilir, Rzaqulu Mirzə haqqında isə daha müfəssəl məlumat verilir. Məlum olur ki, Nadir taxta çıxanda 17 yaşı olan Rzaqulunu Xorasan hakimi təyin etmiş, Hindistan səfəri zamanı isə 6 ay müddətində geri dönməyəcəyi təqdirdə dövlətin idarəsini tamamilə ona həvalə etmişdi.

Əsərdə Nadir şahın qüvvətli ata məhəbbəti onun öz sözləri ilə diqqətə çatdırılır:

“Nadir (*əlini oğlunun başına qoyub*). Qoçaq oğlum, hünərli oğlum!” [6, 123].

“Nadir. Hünərli oğlum!.. (*Rzaqulu dizi üstə düşüb başını uzadır. Nadir qolundan tutub durğuzur və gözlərindən öpür*). İndi bildim ki, mənim yolumda baş qoymağa hazırsan” [6, 123-124].

“Nadir. ...Pərvərdigara, etdiyim günahların əvəzində ömrümün axırınadək sənin yolunda savab işlər edərəm, ancaq bu oğlumu mənə çox görmə! Məni onun gözlərinə həsrət qoyma” [6, 124].

Bu səhnələr elə təsəvvür oyadır ki, Nadir şahın oğluna olan sevgisi hər şeydən, hakimiyyət ehtirasından belə üstündür və heç bir qüvvə ata ilə oğulun arasına girə bilməz. Lakin dramatik xəttin inkişafında Tanrıya onu oğlunun gözlərinə həsrət qoymaması üçün yalvaran ata ilə həmin gözlərə mil çəkilməsini əmr edən ata arasında ziddiyyət yaranır: “Nadir şah (*başını qaldırıb Rzaqulu xana*). Bədbəxt oğlum, tamahkar oğlum, atandan artıqmi dövlətə, millətə qulluq edəcəkdin ki, bu fikirlərə düşdün? (*Hirsli*). Aparın bu saat bunun iki gözlərini də çıxardın (*Göstərir*). Bu gözlər gərək onun üzünü görməyə, o gözlər dəxi bu dünyanın işığını! (*Hirsli*). Aparın!” [6, 148].

Əsərdə təsvir edilir ki, Rzaqulunun hakimiyyət iddiasına düşərək atasına xəyanət etdiyini xəbər verməklə Nadir şahın qəlbinə ilk şübhə toxumları səpən xain saray əyanları bu şübhələri qətiləşdirmək üçün əlverişli fürsət axtarırlar. N.Nərimanov əyanlara belə bir fürsət vermək, ata və oğul arasında münasibəti gərginləşdirmək üçün Dağıstan yürüşü zamanı Nadir şaha qarşı təşkil edilən sui-qəsdlə bağlı tarixdən məlum olan epizodu əsərə gətirir. Nadir şahın ov zamanı yaralanması, sui-qəsdlə bağlı bütün ip uclarının Rzaquluya yönəldilməsi atanı oğlun xəyanətinə inandırır. Beləliklə, Nadir şahın düşmənləri Rzaqulunu aradan götürmək və Nadir şahı zəiflətmək istəklərinə nail olurlar.

Mənbələrdə Nadir şahın oğlu ilə münasibətlərinin soyumasına səbəb kimi onun Hindistan səfərindən dönmədiyini görəndə Rzaqulu Mirzənin saray əyanı Məhəmməd Hüseyn xan Qacarin fitvası ilə həbsdə olan Təhmasibi və övladlarını öldürməsi, atasının səfərdən qayıtdığını eşidəndə isə işlərin çoxluğunu bəhanə edərək onun görüşünə getməməsi göstərilir. Sui-qəsd cəhdində bütün faktların oğluna işarə etməsi isə Nadirin onun haqqında mənfur qərarını qətiləşdirir, hakimiyyət ehtirası gözlərinə elə pərdə çəkir ki, oğlunun günahsız olması haqqında etiraflarına məhəl qoymayaraq onu həbs etdirir. “Aləm-Araye-Naderi”də verilən məlumatda göstərilir ki, bütün gecəni oğlu ilə bağlı düşüncələrə dalıb götür-qoy edən Nadir şah ona haqq qazandıracaq tərəf tapmır və səhər saray əyanlarını çağıraraq onlara belə bir sual ünvanlayır: “...Nadir şah onlardan soruşdu ki, dünya malı üçün atasını qətlə yetirmək istəyən övladın cəzası nədir?” [7, 635]. Hökmdarın qəzəbindən qorxan əyanların bu qərarı dəstəkləməsi ilə dəhşətli ailə faciəsi baş verir.

Bəzi qaynaqlarda Rzaqulunun atası səfərdə olarkən şahlıq iddiasına düşdüyü barədə müəyyən məlumatlar olsa da, onun sui-qəsdə iştirakı haqqında heç bir fakt aşkar edilməmişdir. O da dəqiqdir ki, təcrübəli Rzaqulunun zərərsizləşdirilməsi Nadir şahın özünün faciəsinə səbəb olmuşdur.

Nadir şahın törətdiyi əməldən peşmanlıq hissi keçirməsi əsərdə də əksini tapmışdır: “Nadir şah. Heç. (*Başı aşağı*). Gülcəhan, doğrusu, üzünə baxa bilmirəm, təqsirim çoxdur. Əlindən nahaq yerə balanı almışam. (*Əlindən tutur*). Bağışla məni, bağışla! Səni and verirəm oğlumun tökülən gözlərinə” [6, 151].

Mənbələrdə Nadir şahın onu bu hökmün icrasından döndərmədikləri üçün hətta əyanları cəzalandırdığı haqqında da məlumat verilmişdir. Tədqiqatçı R.Əlimirzəyeva haqlı olaraq belə qənaətə gəlir ki, “Onun öz oğlunun gözlərini çıxartdığını, sadəcə bir yanlışlıq hesab etmək doğru deyil. Əgər o, təmkinli hökmdar olsaydı, ədalətin hökmünə qulaq asaraq Rzaqulu xanın doğrudanmı ona qarşı sui-qəsd törətmək istədiyini öyrənə bilərdi. Amma despot təbiəti, hakimiyyət ehtirası və şahlıq təkəbbürü ondakı atalıq hisslərini də öldürür və Nadir oğlunun cəzalandırılmasına fərman verir. Oğlunun günahsız olduğunu biləndə isə əvvəlki qürurundan heç nə qalmır. Bir insan kimi onun daxilində peşmançılıq hissi və ağır mənəvi iztirablar baş qaldırır” [2, 91].

Oğlunu ürəkdən sevən bir atanın qəddarcasına onun gözlərinə mil çədmək haqqında əmr verməsi, başqa sözlə desək, hakimiyyət ehtirasının ata məhəbbətinə üstün gəlməsi faciəni daha da dərinləşdirir. Görkəmli ədəbiyyatşünas alim Y.Qarayev belə hesab edir ki, “Qaçaq və quldur ikən bütöv-bütöv kəndləri birdən yaxan Nadir, şah ikən də hətta oğlunun gözlərini “vətən, millət mənafeyinə” qurban edir. Qəhrəmanın belə bir xarakteri əsərin dramatizmini artırmışdır” [4, 124-125].

Fikrimizcə, Nadir şah oğlunu yalnız vətən, millət yolunda deyil, öz hakimiyyəti uğrunda qurban verir. Bu, təkcə İran dövlətini deyil, öz taxt-tacını qorumaq, səltənətini oğlu ilə belə bölüşmək istəməyən bir hökmdarın qərarı idi. Onun içindəki ata məhəbbətinin üstündən xətt çəkən isə xarakterindəki

despotluq idi.

Əsərdə Nadir şah obrazı hakimiyyət ehtirası ilə atalıq məhəbbətinin ziddiyyətləri arasında çırpınırsa, Rzaqulu obrazı bu ziddiyyətlərdən kənarıdır. O, atası tərəfindən əzizlənib sevildiyi vaxt da, dünya işığına həsrət qaldığı zaman da valideynini qarşılıqsız sevən bir övladdır. Biz əsərdə Gülcahanın dilindən eşidirik ki, Rzaqulu onu kor qoymuş şah babasının yanına gəlmək, onu hiss etmək istəyir. Nadir şah isə bu görüşdən qaçır. Çünki vicdanı ona əzab verir. Dramatik xəttin inkişafında bu vicdan ağrıları getdikcə güclənərək Nadirin əzmini qırır. O, qüdrətli hökmdardan vicdan əzabları ilə baş-başa qalan xəstə, ümitsiz bir insana çevrilir. Qatil atanın faciəsindəki dərinlik getdikcə qatılaşaraq onu uçuruma doğru aparır. Nəhayət, əsərin sonunda biz Nadir şahı bu uçurumun kənarında görürük. O, oğlunu kor qoymuş xainləri cəzalandırmaq əmri verərkən özü sui-qəsdin qurbanı olur. Əslində əsərin bütün məzmunu Nadir şahın ölümünə bir ekspozisiyadır. Pyesin bütün məna-məzmununun mahiyyəti burada gizlənmişdir. Dramaturq hökmdarı, hökmdarın simasında isə dövləti məhvə aparan yolu göstərmişdir.

Bildiyimiz kimi, N.Nərimanov özü siyasətçi olmuşdur və bu əsər göstərir ki, o hələ fəal siyasətə qoşulmazdan əvvəl də ölkənin taleyi, hakimiyyət formaları üzərində düşünmüşdür. Fikrimizcə, elə həmin düşüncələr onun bu mövzuya müraciət etməsinə səbəb olmuşdur. Araşdırmalarda dramaturqun Nadir şah hakimiyyəti dövründən mövzu almasının səbəbi belə izah olunur: “Nərimanovun məhz Nadir şahın həyat və mübarizəsinə müraciət etməsi də təsadüfi deyil. Məlum olduğu kimi, Nadir şahın zühuru İran mütləqiyyət qayda-qanunlarına zidd idi. Nadir şah sülaləsindən çıxan, taxt-tacı bir varis kimi qəbul edən şahlardan deyildi. O, xalq içərisindən gələn, quldurluqda ad çıxaran, sonralar dayısının təhriki ilə dövlət, vətən yolunda vuruşmalara gedən, qəhrəmanlıqları ilə şöhrət qazanan tarixi bir şəxsiyyətdir. Tarixi hadisənin özü, yəni belə bir adamın dövlət, hökumət başına gəlməyi ədibin mütləqiyyətə qarşı mübarizə arzularına, ictimai görüşlərinə, demokratizminə çox müvafiq idi” [5, 185].

Biz bu yanaşma ilə razı deyilik. Əvvəla, ona görə ki, Nadir şahın tarixi obrazı ilə əsərdəki obrazını eyniləşdirmək olmaz. Belə ki, tarixdə Nadir şahın dayısının təhriki ilə quldurluğu ataraq vətən yolunda döyüşməsi faktı yoxdur. İkincisi, Nadirin hakimiyyətə gəlişi mütləqiyyət qayda-qanunları çərçivəsində baş verməyə də, ona zidd də deyildi. Nadirin hakimiyyətə gəlməsi isə xalqın hakimiyyətə gəlməsi demək deyil, bu, bir mütləqiyyət formasının digər mütləqiyyət forması ilə əvəzlənməsidir. Ona görə də, N.Nərimanovun mütləqiyyətə qarşı mübarizə arzularına, demokratizminə, ictimai görüşlərinə uyğun ola bilməzdi. Sözsüz ki, bu əsərdə Nadir şahın apardığı islahatların timsalında müəllif özünün dövlət və ümumən, hakimiyyətlə bağlı görüşlərini ifadə etmişdir.

“Nadir şah” zamanın həqiqətlərini yüksək bədii ümumiləşdirmələrlə ifadə etməsi, güclü tarixi məzmun və dərin müasirlik qatına malik olması ilə ədibin yaradıcılığının şah əsəridir. Pyesdə müəllif Azərbaycan tarixinin əlamətdar bir dövrünün hadisələri fonunda bir çox mühüm problemlərə toxunmuş, onların

bədii həllinə çalışmışdır. Bununla belə, əsər haqqında bəhs edən tədqiqatlarda əsas diqqət dövlət və hakimiyyət məsələlərinə yönəldilmiş, bir hökmdar kimi Nadir şah obrazına xas xüsusiyyətlər təhlil edilmişdir. Fikrimizcə, Nadir şahın hakimiyyət ehtirası və ata məhəbbəti arasındakı ziddiyyət pyesin dramatik konfliktinin əsasını təşkil edir. Bu baxımdan, onu yalnız bir hökmdar kimi xarakterizə etmək, əsərdə mühüm yer tutan və onun şah obrazının tamamlanmasına və xarakterik xüsusiyyətlərinin oxucunun gözü qarşısında açılmasına xidmət edən ata obrazını kölgədə qoymaq haqsızlıq olar.

ƏDƏBİYYAT

1. Əhmədov T. Seçilmiş əsərləri. 5 cildə. c. 1. Bakı: Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2015, 688 s.
2. Əlimirzəyeva R. Nəriman Nərimanov yaradıcılığında maarifçi ziyalı problemi. Bakı: Elm və təhsil, 2010, 144 s.
3. Əliyev M. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. Dərslük. Bakı: Elm və təhsil, 2012, 480 s.
4. Qarayev Y. Seçilmiş əsərləri. 5 cildə. c.1. Bakı: Elm, 2015, 668 s.
5. Mir Cəlal. XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı. Dərslük. Bakı: Elm və təhsil, 2018, 560 s.
6. Nərimanov N. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, 496 s.
7. Süleymanov M. Nadir şah. Tehran: Neqare-Endişe, 2010, 740 s.

ЖАЖДА ВЛАСТИ И ОЦОВСКАЯ ЛЮБОВЬ В ИСТОРИЧЕСКОЙ ТРАГЕДИИ НАРИМАНА НАРИМАНОВА «НАДИР-ШАХ»

А.Г.ЗАКИЕВА

РЕЗЮМЕ

Полководческая деятельность и период правления Надир-шаха Афшара, получившего известность в истории Азербайджана как один из могущественных завоевателей, всегда находились в центре внимания ученых. Надир-шаху посвящено множество исторических исследований и несколько художественных произведений. В азербайджанской литературе автором первого художественного произведения о Надир-шахе является выдающийся писатель, общественный и политический деятель Нариман Нариманов. Его пьеса «Надир-шах» заложила основу исторической трагедии в азербайджанской литературе. Драматург, построивший свое произведение на основе принципа художественности и историчности, в некоторых случаях передает события и образы иначе, чем в истории, но весьма убедительно. Говоря о пьесе «Надир-шах», литературоведы наряду с проблемами, поставленными в данном произведении, особо отмечают также проблему отношения Надир-шаха к его сыну Рзагулу. Мы полагаем, что отношения отца и сына играют непосредственную роль в драматическом завершении описываемых в пьесе событий. В этой связи анализ образа Надир-шаха в контексте жажды власти и его любви к сыну представляет большой интерес.

Ключевые слова: Надир-шах, историчность, отец и сын, воспитание детей, отцовская любовь, трагедия

THE THIRST FOR POWER AND FATHER'S LOVE IN NARIMAN NARIMANOV'S HISTORICAL TRAGEDY “NADIR SHAH”

A.G.ZAKIYEVA

SUMMARY

The military leadership and the period of the reign of Nadir Shah Afshar who became famous in the history of Azerbaijan as one of the most powerful conquerors have always been in the center of scientists' attention. Many historical researches and several literary works are dedicated to Nadir Shah. In Azerbaijani literature the author of the first fiction about Nadir Shah is an outstanding writer, public and political figure Nariman Narimanov. His play “Nadir Shah” laid the foundation for a historical tragedy in Azerbaijani literature. The playwright who created his work on the basis of the principle of artistry and historicity in some cases describes the events and characters differently than in history but quite convincingly. When speaking about the play “Nadir Shah” literary critics along with the issues raised in this work also note the problem of Nadir Shah's attitude to his son Rzagulu. In our opinion, the father-son relationship plays a direct role in the dramatic conclusion of the events described in the play. In this regard, the analysis of Nadir Shah's character in the context of the thirst for power and his love for his son is of great interest.

Keywords: Nadir Shah, historicity, father and son, child-rearing, father's love, tragedy